

Miljöns tillstånd i Nyland 2013

Inledning 2 | Naturresurser 3 | Klimatförändring och energi 5
Samhällsstruktur 10 | Luftföroreningar 16 | Sötvatten och hav 18
Biologisk mångfald 24 | Ett hållbart samhälle 26

LEENA EEROLA

Miljön i Nyland visar vissa tecken på förbättring

Miljöns tillstånd i Nyland har successivt förbättrats. Kustvattnen är dock fortfarande i otillfredsställande skick, antalet personbilar ökar och man har inte kunnat få till stånd en avgörande minskning av partikelutsläppen i luften. Jämfört med 2008 har miljöns tillstånd i stor utsträckning förbättrats eller stannat på samma nivå. Till exempel har utnyttjandet av samhällsavfall och antalet skogar skyddade med METSO-handlingsplanen ökat. Å andra sidan växer tätorternas randområden och trycket på miljön ökar i och med befolkningsökningen.

Bekämpning av klimatförändringen under befolkningsökningens tryck

I Nyland bor nästan 1,6 miljoner människor och huvudstadsregionen är den största bosättningskoncentrationen i vårt land. Områdets biologiska mångfald karakteriseras av närheten till kusten och den varierande jordmånen.

För att minska miljöbelastningen har ett miljöprogram utarbetats för Nyland vars huvudmål är bekämpning av

klimatförändringen. Däremot samlar Nylands förbunds och NTM-centralens gemensamma Nylandsprogram målsättningarna för utveckling av landskapet. Till dem hör hejdandet av klimatförändringen samt kolneutralitet, förnuftig användning av naturresurserna och bevarande av den biologiska mångfalden

Aktuell miljöinformation i översikter och på webben

I denna översikt presenteras de viktigaste och mest aktuella ämnena som berör miljöns tillstånd. Översikten har utarbetats av experter vid NTM-centralen i Nyland. Som källor har använts miljöförvaltningens samt andra myndigheters och forskningsinstituts informationssystem.

Samtidigt med denna översikt publiceras motsvarande översikter för de två övriga regionerna samt den riksomfattande översikten över miljöns tillstånd. De finns på webbtjänsten www.ymparisto.fi/ymparistontila2013.

Byggandet kräver stentäkt som belastar miljön

En utmaning för planeringen av markanvändningen

Förbrukningen av stenmaterial i Finland är i huvudsak koncentrerad till huvudstadsregionen. Under 2000-talet har det skett en förändring i användningen av stenmaterial i Nyland: man har börjat nyttja material från berg i stället för från åsar. Bergmaterial utgör beroende på året cirka 50–60 procent av det använda stenmaterialet i Nyland. Åsmaterial finns endast kvar längs landskapets nordvästra gräns och i östra Nyland.

År 2012 togs det totalt cirka 5,1 miljoner fast kubikmeter jord- och stenmaterial från täktområden i Nyland i enlighet med marktäktslagen. Denna siffra motsvarar dock inte den sammanlagda användningen av stenmaterial, eftersom man i Nyland nyttjade betydande mängder stenmaterial som transporterats från annat håll. Det importerade stenmaterialet består främst av åsmaterial från Egentliga Tavastland, av vilket man importerade 0,8–1,7 miljoner fast kubikmeter per år under 2000-talet. I Nyland används dessutom stenmaterial som bryts med stöd av tillstånd enligt annan lagstiftning. Största delen av detta material kommer från byggnadsgrunder och den uppskattade mängden är 1,5–2,0 miljoner fast kubikmeter per år. Det mesta av stenmaterialet används till att bygga vägar, gator och järnvägar.

Stentäkt förstör täktområdets geologiska och biologiska naturförekomster, försämrar vegetationens levnadsmöjligheter, ökar risken för förorening av grundvattnet och har en negativ inverkan på landskapsbilden. Förädlingen av stenmaterialet och de långa transporterna till bygplatserna belastar också miljön. Med hjälp av omsorgsfull planering, och noggrann prövning och övervakning av tillstånden kan den miljöbelastning som användningen av stenmaterial orsakar lindras betydligt.

LEENA EEROLA

Långtidsutveckling:

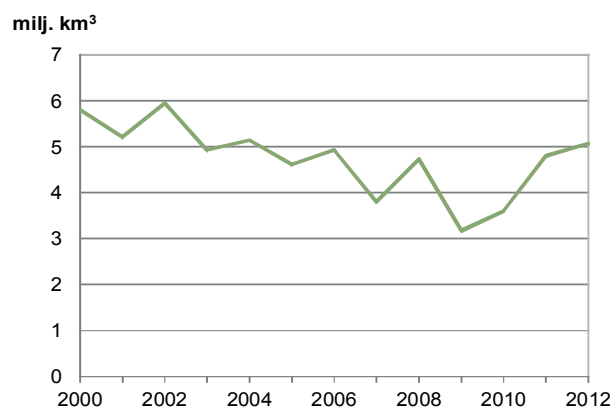
☹ Byggnadsbehovet ökar i takt med befolkningstillväxten och när byggandet flyttas till svaga grunder måste man använda rikligt med stenmaterial. Nyland ökar importen av grus från Tavastland.

Korttidsutveckling:

☹ Stentäkten varierar från år till år enligt byggandet. Åsmaterialet i Nyland håller på att ta slut och därför har man övergått till bergsbrytning i regionen.

I förhållande till målen:

Det finns inga mål om att minska mark- och stentäkten.

Mark- och stentäkt 2000- 2012. Källa: NTM-centralen/ databasen Notto.

Utnyttjandet av samhällsavfall ökar successivt

Avfall som kan utnyttjas blir ännu kvar på avstjälningsplatsen

Långtidsutveckling:

☺ Den totala mängden samhällsavfall har förblivit på ungefär samma nivå hela 2000-talet. Utnyttjandet av avfall har blivit vanligare och mängden avfall som deponeras på avstjälningsplatser har minskat 22 procent sedan 2002.

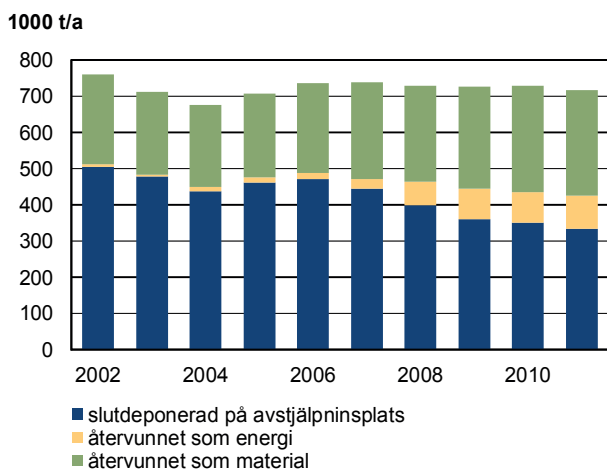
Korttidsutveckling:

☺ Sedan 2007 har mängden avfall som deponerats på avstjälningsplatser minskat 13 procent.

I förhållande till målen:

☺ Fram till 2020 ska mängden avfall per invånare minska. Mängden samhällsavfall som kan utnyttjas ska öka till 90 procent. Målen har delvis nåtts, men det krävs ytterligare satsning på bland annat återvinningen av avfall och utnyttjandet av biologiskt nedbrytbart avfall.

År 2011 uppstod i Nyland 718 000 ton fast samhällsavfall, av vilket cirka 47 procent deponerades på en avstjälningsplats och resten utnyttjades om material och energi. Av samhällsavfallet var 60 procent hushållsavfall och resten jämförbart avfall från handeln och industrin.

Behandling av samhällsavfall 2002–2011. Källa: Avfallsplanen i södra och västra Finland till året 2020.

Hushållens avfallsmängder har minskat sedan 2002 då det uppstod 320 kilo avfall per invånare. Motsvarande mängd 2011 var 280 kilo. Hushållens blandavfall innehåller fortfarande rikligt med material som kan utnyttjas, till exempel bioavfall, papper, kartong och metall.

Avfallets klimateffekter kan minskas genom att öka utnyttjandet av avfall och genom att minska deponeringen av speciellt biologiskt nedbrytbart avfall på avstjälningsplatsen. När biologiskt nedbrytbart avfall bryts ned på avstjälningsplatsen uppstår växthusgaser, till exempel metan. Statsrådets förordningar som godkändes 2013 hejdar i praktiken deponeringen av biologiskt nedbrytbart avfall på avstjälningsplatser 2016.

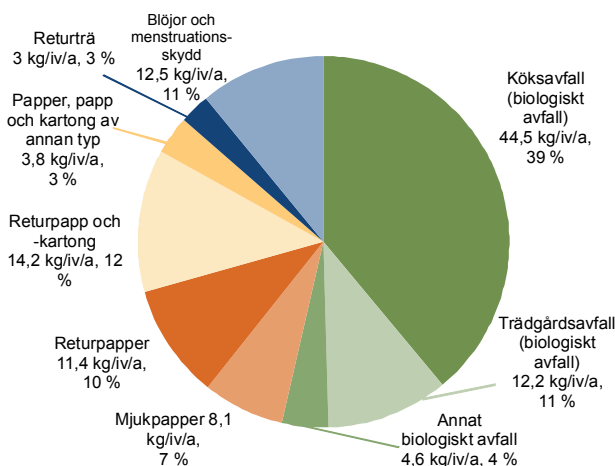
Vanda Energis avfallskraftverk blir färdigt 2014. I det kan man utnyttja högst 320 000 ton blandavfall som energi per år. Då stiger mängden samhällsavfall som utnyttjas som energi uppskattningsvis till mer än 50 procent. Samhällsavfall som utnyttjas som material förs till behandlingsanläggningar för att sorteras och vidare återvinnas. Exempelvis livsmedelsbaserat avfall förs till komposterings- och rötningsanläggningar för behandling.

Källor:

Avfallsplanen i södra och västra Finland till året 2020. Miljön i Finland 45sv/2009.

Aktuellt om reformen av avfallslagen, maj 2012. Miljöministeriet. (på finska)

Mängden av och kvaliteten hos hushållens blandavfall i huvudstadsregionen 2012, HRM. (på finska)

Fördelningen av avfallskomponenterna i det biologiskt nedbrytbara avfallet i hushållens blandavfall i huvudstadsregionen. Källa: HRM, 2012.

Utsläppen av växthusgaser minskade

Kolneutralitet eftersträvas för att hejda klimatförändringen

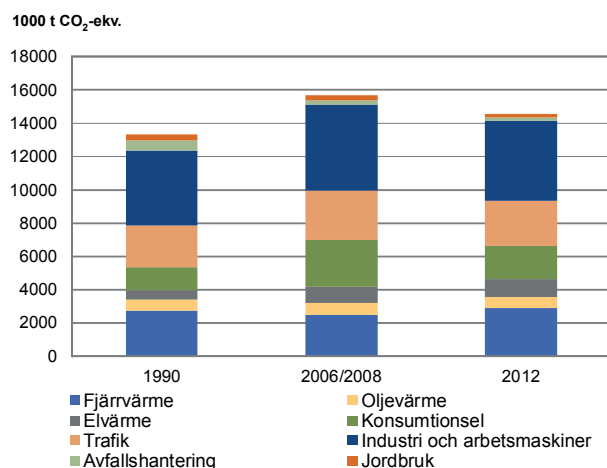
För att hejda klimatförändringen måste utsläppen av växthusgaser minskas kraftigt världen över. Under 2012 uppgick Nylands utsläpp av växthusgaser till cirka 14,6 ton koldioxidekvivalenter. Utsläppen ökade med omkring 9 procent jämfört med 1990, men minskade i förhållande till utsläppen 2006/2008.

I jämförelse med 2006/2008 ökade utsläppen orsakade av fjärrvärme och elvärme mest. Utsläppen från övriga sektorer minskade. Allra mest minskade utsläppen orsakade av jordbruk och konsumtionsel. Även utsläppen från industrin och trafiken minskade tydligt.

I nästan alla kommuner i Nyland har utsläppen av växthusgaser per invånare minskat eller varit oförändrade under granskningsperioden. År 2012 orsakade varje invånare i Nyland i genomsnitt något mer än nio ton i utsläpp av växthusgaser. Sedan 1990 har utsläppen per invånare minskat med cirka 14 procent.

Källa:

Utsläpp av växthusgaser i Nyland 1990-2012. Nylands förbunds publikationer C71, 2014.

Utsläpp av växthusgaser i år 1990, 2006/2008 och 2012.

Långtids- och korttidsutveckling:

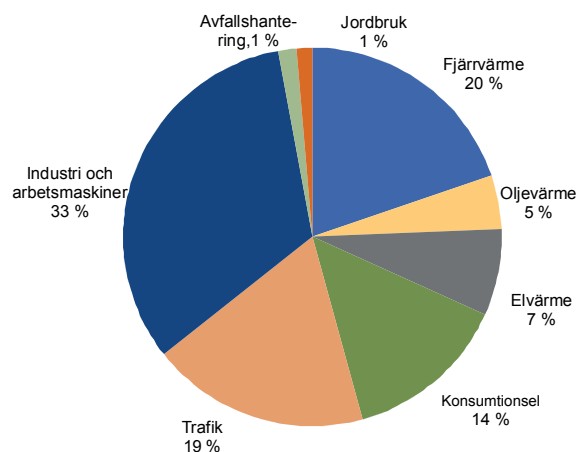
☹ Utsläppen av växthusgaser har ökat sedan 1990.

Korttidsutveckling:

☺ Utsläppen har minskat sedan 2006/2008

I förhållande till målen:

Enligt målen i Kyotoprotokollet skulle Finlands utsläpp av växthusgaser stabiliseras till 1990 års nivåer under perioden 2008–2012. Finland lyckades uppnå detta mål, men inte Nyland. Nylands mål är att vara kolneutralt år 2050.

Utsläpp av växthusgaser efter ursprung i år 2012.

LEENA EEROLA

Elförbrukningen på väg att plana ut

Hushållen förbrukar el till uppvärmning och allt mer till elektronik

Långtidsutveckling:

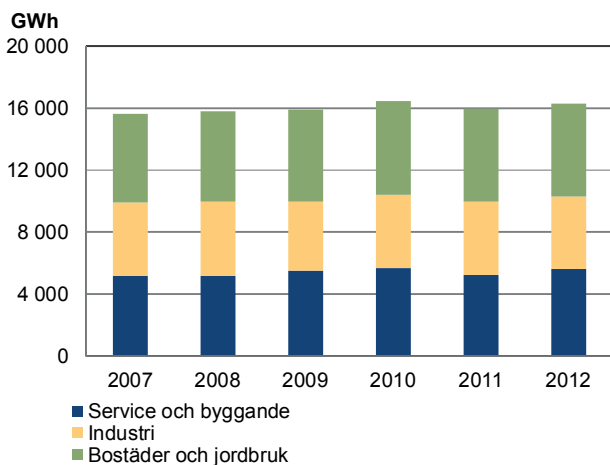
☹️ Hela Finlands elförbrukning har fyrdubblats sedan 1970-talet.

Korttidsutveckling:

😊 I Nyland har det endast skett små variationer i elförbrukningen sedan 2007.

I förhållande till målen:

Det nationella målet är att elförbrukningen år 2020 uppgår till högst 98 TWh. Detta innebär en ökad förbrukning även i framtiden, men en minskning med 5 TWh jämfört med det prognostiserade basscenariot.

Elförbrukningen 2007-2012. Källa: Finsk Energiindustri rf.

TERO TAPONEN

År 2012 förbrukades 16 283 GWh el i Nyland, vilket motsvarar 19 procent av hela Finlands förbrukning. De senaste åren har den ökade elförbrukningen planat ut. Mest el används till service och byggande.

Den höga elförbrukningen i huvudstadsregionen orsakas av bostäderna, servicen och byggandet. I Borgå och Lojo är det industrin som förbrukar mest el. Minst el förbrukas i landsortskommunerna, där el främst används till bostäderna och jordbruket. Det stora antalet stugägare i Karis-Lojo påverkar också områdets elförbrukning.

I bostäderna går elförbrukningen främst till uppvärmning och el är också den klart populäraste uppvärmningsmetoden i Nyland. Därefter följer olja, gas samt fjärr- eller regionvärme. Fjärrvärmerna gör att elen får minskad betydelse som värmekälla bland annat i huvudstadsregionen, Lojo och Kervo. De senaste åren har användningen av jordvärme och luftvärmepumpar ökat. Elförbrukningen påverkas också av att mekanisk ventilation blivit vanligare.

Efter uppvärmning är de största elförbrukarna i bostäderna belysning, hemelektronik och kylanordningar. Övergången till energisparlampor har minskat elförbrukningen för belysning med cirka 40 procent i hela Finland. Även elförbrukningen för tv-apparater har minskat. Förbrukningen för informationsteknik har däremot ökat eftersom anordningarna har blivit mycket vanligare.

Källor:

Elanvändning efter landskap, Finsk Energiindustri rf. www.energia.fi.

Elanvändning efter kommun, Finsk Energiindustri rf. www.energia.fi.

Hushållens elförbrukning 2011, (Kotitalouksien sähkökäyttö 2011, på finska) Motiva, 2013.

Nationell energi- och klimatstrategi. Arbets- och näringsministeriet, 2013.

Användningen av fossila bränslen fortsätter

Koldioxidutsläppen från energiproduktionen och industrin visar årlig variation

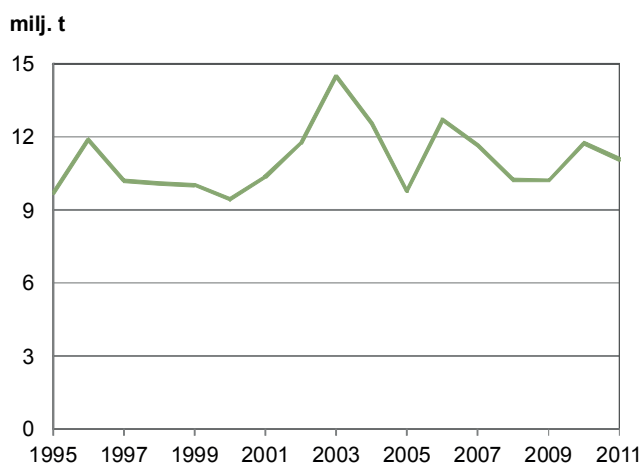
Användningen av fossila bränslen, dvs. olja, naturgas, torv och stenkol är den viktigaste källan till koldioxidutsläpp. I Nyland har koldioxidutsläppen från de fossila bränslena som används i energiproduktionen och industrin varierat något mellan olika år.

Utsläppen från energiproduktionen har minskats i Nyland genom energieffektiv fjärrvärme som utnyttjar värmeenergin som uppstår vid elproduktionen. En förutsättning för fjärrvärme är en tät samhällsstruktur så att byggkostnaderna för fjärrvärmenätet inte blir orimliga. Också fjärrvärme produceras ofta delvis med fossila bränslen.

För att ersätta de fossila bränslena planerar man att öka användningen av i synnerhet träbränslen och avfall i energiproduktionen. Man har provat att ersätta stenkol med pellets till exempel i Sundholmens kraftverk i Helsingfors.

Källor:

Vägtrafikens CO₂-utsläpp, LIPASTO-Liisa. (på finska)Utkast till Nylandsprogrammet.

Utsläppen av koldioxid från förbränning av fossila bränslen i energiproduktionen och industrin i Nyland 1995 - 2011. Källa: VAHTI-övervakningsinformationssystemet.

Långtidsutveckling:

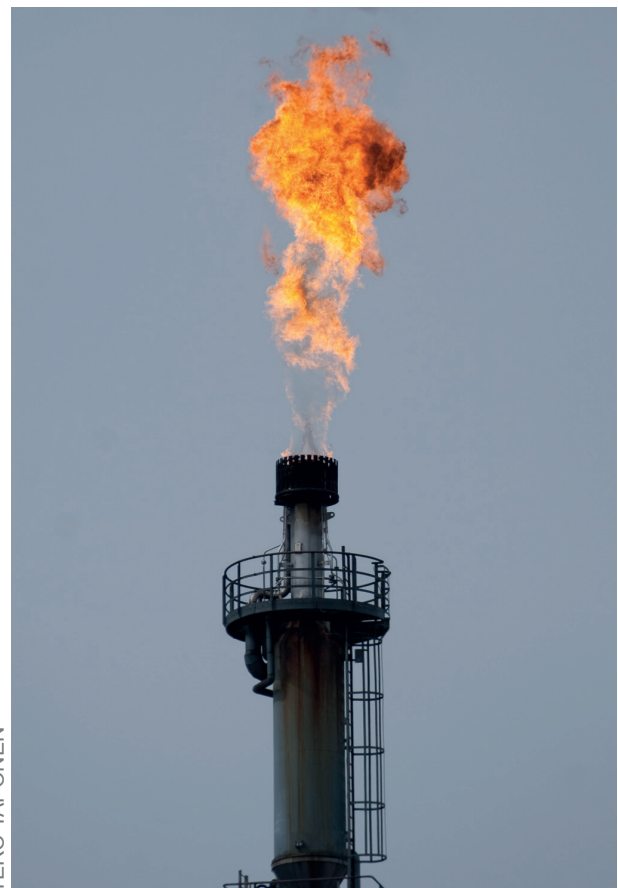
☹ Som en följd av de globala utsläppen av växthusgaser har atmosfärens koldioxidhalt stigit till över 400 ppm. Före industrialiseringen fanns det endast 280 ppm koldioxid i luften.

Korttidsutveckling:

☺ I Nyland har koldioxidutsläppen från användningen av fossila bränslen i energiproduktionen och industrin förblivit på ungefär samma nivå efter 2007 och närmar sig årets 1995 nivå.

I förhållande till målen:

☹ Nylands mål är att vara kolneutralt senast 2050. Detta kräver bland annat att man sparar energi, avstår från fossila bränslen och övergår till förnyelsebara energiformer.

TERO TAPONEN

Användningen av förnybara energikällor blir vanligare

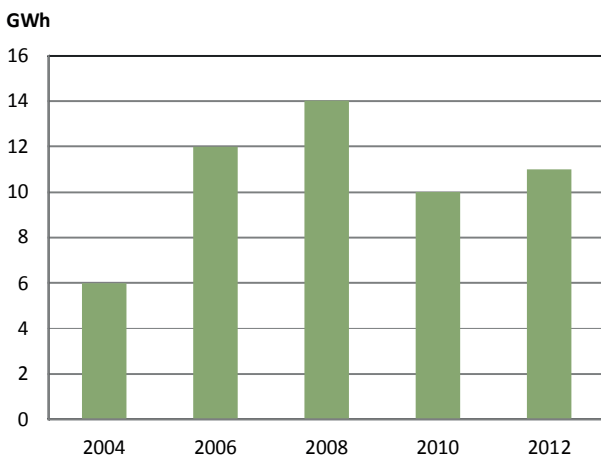
Att hitta lämpliga platser för vindkraft i Nyland är en utmaning

Långtidsutveckling:

😊 Användningen av trä som energi har ökat stadigt under 2000-talet och även vindkraft har blivit vanligare. Produktionsmängderna är dock fortfarande små.

I förhållande till målen:

Finland har förbundit sig att öka andelen förnybar energi till 38 procent fram till år 2020 och Nylandsprogrammet syftar till att gynna förnybara energikällor.

Mängden vindkraftproduktion 2004-2012. Källa: Finsk Energiindustri rf.

I slutet av 2012 fanns det fem vindkraftverk i Nyland: fyra i Hangö och en i Ingå. Områden med vindförhållanden som är gynnsamma för vindkraft finns framför allt i havs- och kustregionerna. Vindförhållandena påverkar de årliga produktionsmängderna.

Bebyggelse och naturvärden är faktorer som förhindrar att områden med goda vindförhållanden tas i bruk. Den täta samhällsstrukturen gör det också svårt att hitta områden som lämpar sig för stora vindkraftverk. Huruvida vindkraftverk främjas beror också på kommunens ambitioner. Flera av vindkraftsprojekten som var tänkta att genomföras i Nyland har ännu inte blivit av. Det finns dock inget som hindrar att små vindkraftverk etableras i till exempel industri-, hamn- och stadsområden.

Det har också blivit vanligare att använda träbränsle, särskilt tack vare de nya biokraftverken. Under 2013 var cirka 50 biovärmeanläggningar och sex el- och värmeproducerande biokraftverk i bruk i Nyland. Trä har fått en framträdande roll inom produktionen av fjärrvärme i synnerhet i Nylands landsortskommuner. Det är också vanligt med småskalig förbränning av trä i hemmen.

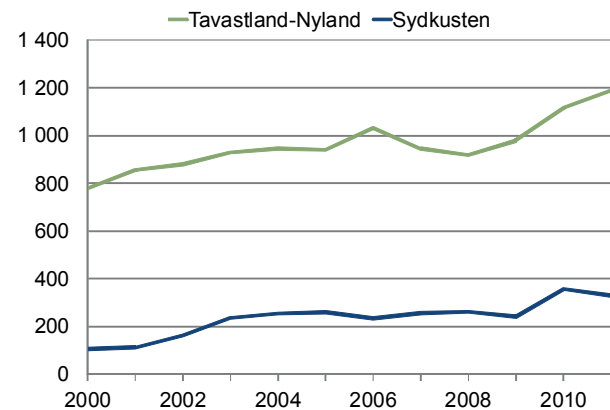
Användningen av trä som energi medför miljöskador i form av den inverkan på markstrukturen, markens näringsbalans och vattendragen som sker vid uttaget av energived. Småskalig förbränning av trä orsakar i sin tur partikelutsläpp.

Källor:

Olli-Pekka Koisti: Nylands skogsenergiutredning 2012. Finlands Skogscentral, Tavastland-Nyland. (på finska)

Henri Jutila, Tanja Lamminmäki: Nylands vindkraftsutredning, del 1: en nulägesanalys. . Nylands förbunds publikationer E127, 2013. (referat på svenska)

1 000 m³

Användningen av bränslen inom energiproduktionen per skogscentral. Källa: MetInfo, Metla.

Beredskap inför flera översvämningar krävs

Nyland är ett översvämningskänsligt område eftersom det finns få sjöbassänger som utjämnar översvämningar i vattendragen och för att vattendragen inte alls regleras.

Åarna och sjöarna i Nyland har traditionellt svämmat över på våren under snösmältningen. I och med det varmare klimatet blir stora översvämningar vanligare även under andra årstider. Ett av de första tecknen på detta fick vi i december 2011 när den största översvämningen på fem år inträffade vid Esbo å. Då lades motorvägen mellan Helsingfors och Åbo under vatten på grund av de kraftiga vinterregnen och översvämningen hotade flera byggnader i Kyrkräskområdet.

Eftersom nederbörds mängderna och framför allt antalet störtregn har ökat, håller översvämningsproblematiken på att utvidgas från stora åar till mindre bäckar och diken. I områden med bebyggelse och markbeläggning kan inte regnvattnet tas upp av marken, utan flödar snabbt i vat-

tenfåror. Störtregn på sommaren kan mycket snabbt höja vattenståndet i städernas bäckar till översvämningsnivåer, och när dagvattenavloppen är fyllda börjar gångtunnlar och lågt belägna gator svämma över.

Havsvattenståndet vid Nylands kust kan variera mycket kraftigt. Om glaciärerna smälter kan havsytan komma att höjas med tiotals centimeter. Därför bör särskild hänsyn till havsöversvämningar tas när man bygger nära kusten. Helsingfors, Esbo och Lovisa kustområden har utsetts till områden med betydande översvämningsrisk och för dessa upprättas speciella planer för hanteringen av översvämningsrisker. Det är också den enskilde medborgarens ansvar att bereda sig på översvämningar.

Mer information:

ymparisto.fi: Beredskap mot översvämningar (Tulviin varautuminen, på finska)

TERO TAPONEN

Mot en kolneutralt Nyland

För att bromsa klimatförändringen krävs det lokala åtgärder. Nylands mål är att vara kolneutralt år 2050. Lojo, Raaseborg, Sjundeå och Hangö är föregångare i fråga om att uppnå kolneutralitet. I det nationella HINKU-projektet för kommuner som strävar efter kolneutralitet har de förbundet sig att fram till år 2030 minska sina utsläpp av växthusgaser, som bidrar till klimatförändringen, med 80 procent från 2007 års utsläppsnivåer.

I ett kolneutralt samhälle är utsläppen så små att de helt kompenseras av kolsänkorna. För att minska utsläppen måste man dessutom se till att kolsänkorna, såsom skogar och mark, bibehåller sin förmåga att lagra kol. När man planerar markanvändningen kan man främja kolneutralitet genom att placera bostäder, service och ar-

betsplatser nära varandra och säkerställa smarta trafiklösningar.

Några steg mot kolneutralitet är att använda energieffektiva tekniska lösningar inom bland annat byggandet och att nyttja förnybara energikällor samt närenergi. Till exempel minskade Lojo kommun sina koldioxidutsläpp med 40 000 ton per år när de tog i bruk sin nya biovärmeanläggning. Samtidigt upphörde användningen av stenkol helt och användningen av tung brännolja minskade betydligt.

Behovet av energieffektiva lösningar gynnar tillväxten inom miljöbranschen. Nylandsprogrammet strävar efter att stödja cleantech-företagens verksamhet i branschen.

Stadsregionens randområde växer

Oplanerad tillväxt är ett hot mot livsmiljöns kvalitet

Långtidsutveckling:

☹ I Nyland uppstår fortfarande mycket oplanerad splittring av samhällsstrukturen som kan försvåra planläggningen i framtiden.

Korttidsutveckling:

☹ Städernas randområden har fortfarande genomgått en kraftig tillväxt 2005–2010.

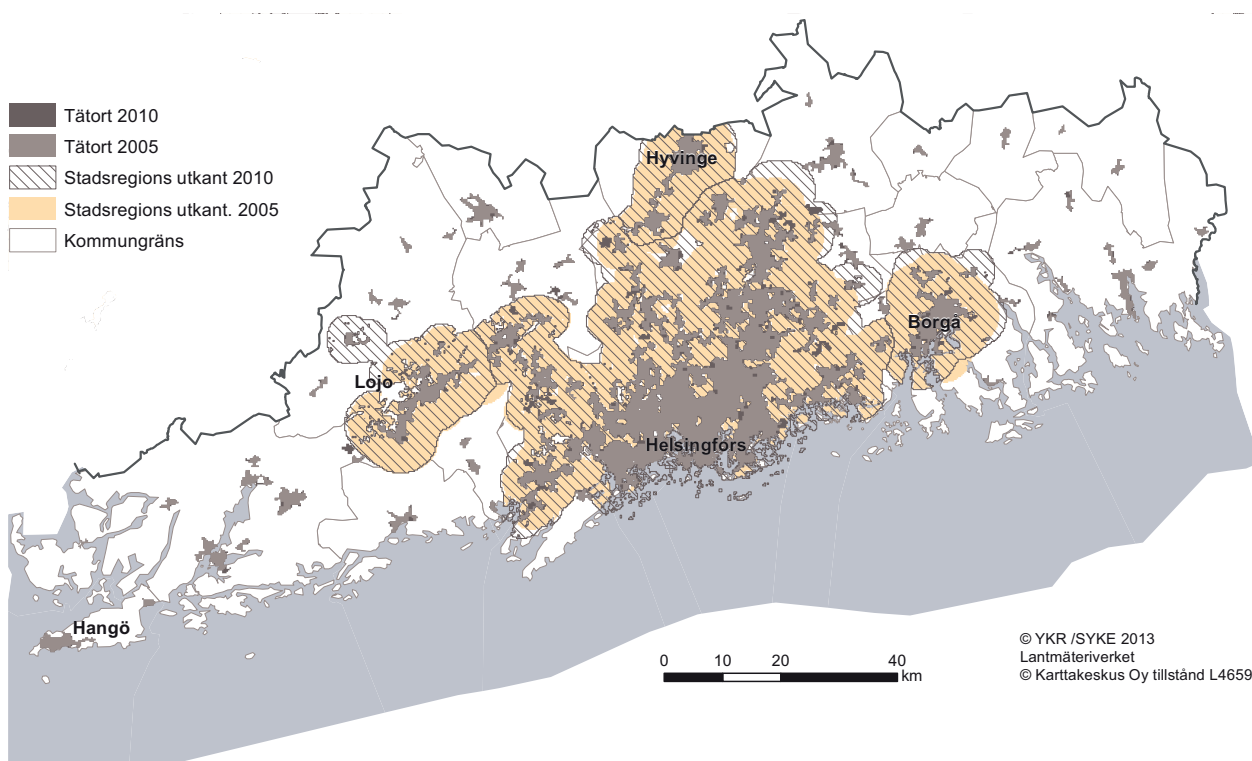
I förhållande till målen:

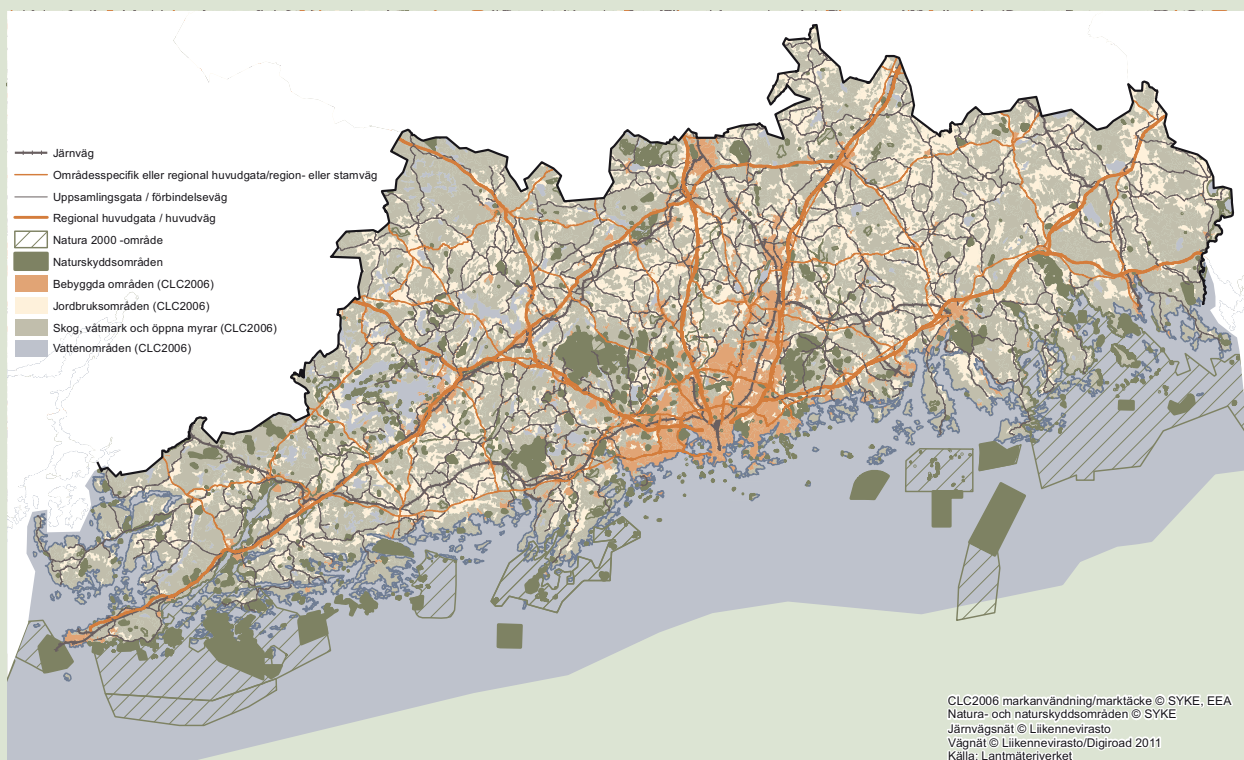
Inga mål har ställts för expansionen av stadsregionens randområden, men de riksomfattande målen för områdesanvändningen betonar behovet att hejda denna utveckling

Nylands befolkningstäthet är den högsta i Finland och befolkningsökningen är 1,1 procent per år. Som en följd av detta växer metropolområdet alltjämt. Tätorterna har mellan 2005 och 2010 vuxit med cirka hundra kvadratkilometer markområde. Tillväxten har varit främst en expansion av småhusbosättningen.

Tätorternas randzoner eller randområden har under åren 2005–2010 fortsättningsvis expanderat och blivit tätare. Tillväxten av bosättningen i dessa randområden har ofta skett utan planläggning, vilket kan leda till en splittring av samhällsstrukturen och den förhindrar planläggning i framtiden. De största förändringarna har skett i Lojo, Mäntsälä, Borgnäs och Borgå. Även tätorterna i Nurmijärvi har vuxit kraftigt både utåt och genom att öppningarna i tätortsstrukturen har fyllts i.

De riksomfattande målen för områdesanvändningen betonar behovet att hejda splittringen av samhällsstrukturen. När samhällsstrukturen är splittrad är det dyrt att ordna kommunala tjänster och det uppstår inga förutsättningar för privat service. Trafiken bygger på privatbilism. I en enhetlig samhällsstruktur är det lätt att ordna kollektivtrafiken och grönområdena finns nära och de är funktionellt likartade.

Grönområden gynnar både människan och naturen

Vanda å sträcker sig närmare hundra kilometer från södra Tavastland till Gammelstadsfjärden i Helsingfors. Området erbjuder invånarna ekosystemtjänster, till exempel rekreationsmöjligheter i form av fiske och cykling. Vanda å är dessutom betydelsefull för kulturlandskapet och naturskyddet. I ån påträffas den hotade tjockskaliga målar-musslan (*Unio crassus*) och 59 kilometer av ån är ett Natura 2000-skyddsområde.

Vanda å är en del av Nylands grönstruktur, som består av ett nätverk av olika grönområden såsom trädgårdar, parker, vattendrag och naturskyddsområden. Grönstrukturen upprätthåller den biologiska mångfalden och erbjuder ekosystemtjänster även utanför de officiella skyddsområdena. Grönstrukturen i Nyland splittras av bebyggda områden och trafikleder, vilket påverkar organismernas möjligheter att röra sig och grönstrukturens funktion.

Grönstrukturen ingår i samhällsstrukturen och de tjänster som grönstrukturen producerar får sin betydelse i förhållande till den övriga omgivningen. Till exempel har en park som är belägen mitt i en stadskärna en annan betydelse med tanke på hanteringen av dagvattnet, den

biologiska mångfalden och hälsoeffekterna än en park belägen utanför ett tätortsområde.

Alla människor har samma rättigheter att nyttja ekosystemtjänsterna, men i praktiken är behållningen av tjänsterna ojämnt fördelad. Genom planeringen av markanvändningen kan man påverka fördelningen av ekosystemtjänsterna och upprätthålla samt stärka grönstrukturen. Det är särskilt viktigt att uppmärksamma grönområden i den allt tätare huvudstadsregionen, så att vi även i framtiden har tillgång till ekosystemtjänster.

Källa:

Grön infrastruktur (GI) – Att stärka Europas naturkapital. COM(2013) 249 final. Europeiska kommissionen, Bryssel 6.5.2013.

TERO TAPONEN

Värdefulla odlingsmarker får ge vika för byggandet

Nyland lämpar sig väl för åkerodling och odlingsmark finns i såväl huvudstadsregionen som övriga tätorter. Regionen utmärks av det allt hårdare trycket att använda åkermark till byggande i och med tillväxten i huvudstadens kringliggande områden.

Enligt de riksomfattande målen för områdesanvändningen ska goda och sammanhängande åkerfält inte användas till tätortsfunktioner utan särskilda skäl. Förtätningen av samhällsstrukturen gör att mera mark tillgänglig för byggande. Å andra sidan innebär förtätningen att områden skulle kunna lämnas obebyggda.

Andelen odlingsmark i Nyland har minskat framför allt i huvudstadsregionens tätbebyggda områden. Ungefär

1700 hektar åker- och ängsmark har fått ett annat användningsområde under 2000-talet. Det motsvarar mindre än en procent av all jordbruksmark i Nyland. En del av åkrarna är historiskt värdefulla och tillhör kulturlandskapen. Det mångsidiga åkerlandskapet är betydelsefullt också för rekreationsanvändningen och flera växt-, fågel- och insektsarter. Dessutom tryggar åkrarna försörjningsberedskapen. Åkrarnas värde har därför börjat uppmärksammas även i det förtätade Nyland.

Källa:

Bördiga och enhetliga åkrar för jordbruksproduktionen i Nyland. Nylands förbunds publikationer E 115, 2011. (referat på svenska)

TERO TAPONEN

Buller är en miljöförorening i Nyland

Omgivningsbuller är näst efter partiklar den miljöförorening som har störst inverkan på människors hälsa. Buller stör sömnen, gör det svårt att koppla av och orsakar stress.

Exponeringen för buller har inte minskat påtagligt i Nyland de senaste årtiondena, trots att bullerbekämpning är väsentligt när man planerar och genomför markanvändning och trafikarrangemang. Trafikmängderna har ökat och människorna har flyttat till städer och förorter nära goda trafikförbindelser – omgärdade av bullerkällor.

I dagsläget bor ungefär en halv miljon människor i bullerområden i Nyland. Hur dessa ska skyddas från buller är ett tämligen stort problem. Den absolut vanligaste källan till bullerexponering är vägtrafiken. Av dem som utsätts för vägtrafikbuller bor 70 procent i städer eller kommuncentrum, vilket gör att byggnadsteknisk bullerbekämpning

i form av bullerskydd är en svår och mycket dyr lösning. På många platser kan kostnaderna för bullerskydd uppgå till tusentals euro per invånare som skyddas.

Det effektivaste sättet att förhindra växande bullerområden är att planera markanvändningen väl. Om bullerfrågor redan från början beaktas i markanvändningen och planläggningen kan man undvika att nya bostadsområden och ytterligare invånare exponeras för buller. Att sänka hastighetsbegränsningarna och använda tystare däck till bilarna är snabbare lösningar som man också kan ta till för att skydda människor från buller.

Mer information:

Hannu Airola: Bekämpning av buller och vibrationer vid planeringen av markanvändningen. NTM-centralen i Nyland, 2013. (på finska)

Arbetsresans medellängd har ökat till mer än tolv kilometer

De längsta arbetsresorna sker från huvudstadens kranskommuner och pendlingsområdets utkanter

Största delen av dem som pendlar till huvudstadsregionen för att arbeta bor i kranskommunerna, men antalet pendlare från större avstånd ökar hela tiden. Av dem som arbetar i huvudstadsregionen bor 121 000, dvs. en femtedel, utanför regionen eftersom det är dyrt att bo i kärnområdet. Därför har arbetsresorna blivit längre och huvudstadsregionens pendlingsområde har en radie på 150 kilometer från Helsingfors centrum.

Pendlingsområdena för städerna i huvudstadsregionen skiljer sig tydligt åt. Arbetsplatserna fokuseras till Helsingfors och pendlarna är jämnt distribuerade i ett stort område. Till arbetsplatserna i Vanda och Esbo reser man från ett mindre område och då kommer pendlarna främst från närliggande kommuner.

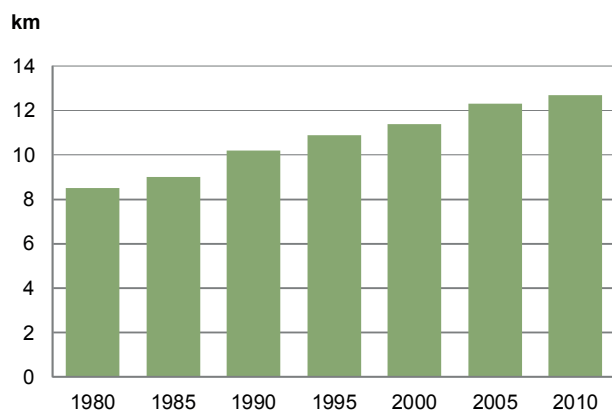
Arbetsresorna från huvudstadsregionen utåt, den så kallade motpendlingen, är mycket mindre än arbetsresorna till huvudstadsregionen. År 2009 arbetade 28 900 invånare i huvudstadsregionen utanför regionen. Från huvudstadsregionen pendlade man mest till kranskommunerna.

I Nyland görs dubbelt så många resor på fritiden jämfört med antalet arbets- eller studierelaterade resor. Om resorna till stugan inte beaktas är fritidsresorna dock något kortare än arbetsresorna.

Källor:

Mobilitetsundersökning. HRT, 2012.

Persontrafikundersökning 2010–2011. Trafikverket. (Henkilöliikennetutkimus 2010–2011, på finska).

Genomsnittet för arbetsresans längd enkel väg 1980–2010. Källa: Systemet för förvaltning av miljödata Herta. Uppföljningssystemet för samhällsstrukturen (Yhdyskuntarakenteen seuranta-järjestelmä, på finska)/SYKE, Statistikcentralen.

Långtidsutveckling:

☹️ Arbetsresans medellängd har ökat under de tre senaste decennierna.

Korttidsutveckling:

☹️ Arbetsresans medellängd har fortsatt att öka 2005–2009.

I förhållande till målen:

Det finns inga mål om arbetsresornas längd.

RAILI MALINEN, MILJÖFÖRVALTNINGENS BILD-

Antalet personbilar ökar

Den åldrande bilparken utgör problem

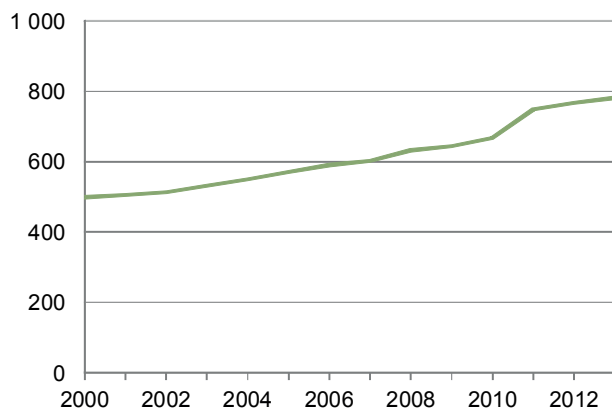
Långtids- och korttidsutveckling:

☹ Antalet personbilar ökar.

I förhållande till målen:

Inga mål har fastställts för antalet personbilar, men målet för det klimatpolitiska programmet för kommunikationsministeriets förvaltningsområde (ILPO) är att förnya personbils-parken och minska utsläppen av växthusgaser från trafiken. I Nyland försöker man styra trafiken mot hållbara färd sätt.

1000 styck

Antalet personbilar i Nyland 2000-2013. Källa: Trafi.

RIKU LUMIARO, MILJÖFÖRVALTNINGENS BIBDBANK

I Nyland finns en personbil per två invånare. Antalet bilar har ökat 54 procent i området mellan 2000 och 2012. Endast en del av ökningen förklaras med befolkningsökningen, som under samma tid varit 12 procent. En fjärdedel av hela landets personbilar finns i Nyland och i landskapet bor nästan en tredjedel av landets befolkning.

Det har också skett förändringar i bilparken. Genomsnittsåldern på personbilarna i Finland är 13 år och bilparkens medelålder har ökat sedan 60-talet. Med hjälp av miljövänligare alternativ, till exempel hybrid- och elbilar som framställts med modern teknologi, skulle man kunna sänka vägtrafikens koldioxidutsläpp avsevärt.

Ökningen av antalet bilar avspeglar ofta en ändring i befolkningens förmögenhet. I hela landet har man observerat att antalet andrabilar har ökat: redan 32 procent av finländarna hör till hushåll som har minst två bilar. Mindre än 17 procent av finländarna hör till hushåll som inte har någon personbil. I huvudstadsregionen har man observerat att privatbilismen blivit populärare i förhållande till kollektivtrafiken. Detta ökar trängseln i trafiken och behovet av utrymme i städerna och tätorterna.

Ökningen av antalet bilar påverkar miljön eftersom bilarna och trafiklederna ofta erövrar utrymme av naturmiljöerna och byggandet förbrukar naturresurser. Dessutom orsakar trafiken buller och vibration samt utsläpp i luften och vattendragen

Källor:

Klimatpolitiska programmet för kommunikationsministeriets förvaltningsområde (ILPO), kommunikationsministeriet.

Mobilitetsundersökning 2012, HRT.

Trafiksäkerhetsverket TraFi:s statistik.

Vägtrafikens utsläpp i luften har minskat

Förtätad samhällsstruktur och gynnande av kollektivtrafiken bidrar till mindre trafik

Trots att trafiken ökat något i Nyland, har trafikens utsläpp i luften minskat. Övergången till blyfri bensin, katalysatorerna och förnyelsen av bilbeståndet har spelat en avgörande roll för denna utveckling.

Bilismen är näst efter flyget den största källan till koldioxidutsläpp räknat per kilometer. Vägtrafiken står för 19 procent av Nylands koldioxidutsläpp. Den orsakar också bland annat utsläpp av kväveoxid, partiklar och kolväten.

Det effektivaste sättet att minska koldioxidutsläppen vore att minska trafiken. Detta kan man uppnå genom att skapa en tät samhällsstruktur, placera arbetsplatser, service och rekreationsområden nära bostadsområden, gynna kollektivtrafiken och införa trängselavgifter. Det är framför allt viktigt med en energieffektiv yrkestrafik, eftersom den står för många fler körda kilometer än privatbilismen. Utsläppen minskar också av att biobränslen börjar användas i större utsträckning.

EU har satt upp ett ambitiöst mål för koldioxidutsläppen från trafiken: fram till år 2050 ska de minska till 60 procent av 1990 års utsläppsnivåer. I Finland bör andelen förnybara energikällor öka till tio procent och koldioxidutsläppen bör minska med 2,8 miljoner ton jämfört med den beräknade utsläppsmängden år 2020.

Källor:

Klimatpolitiska programmet för kommunikationsministeriets förvaltningsområde (ILPO), Program och strategier 2/2009. Kommunikationsministeriet.

Klimatguiden. www.klimatguiden.fi

Långtidsutveckling:

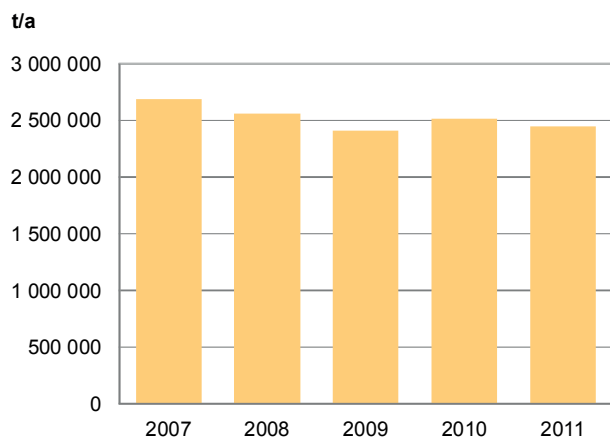
☺ Om man bortser från koldioxidutsläppen har utsläppen från vägtrafiken minskat betydligt sedan 1980-talet sett till hela nationen.

Korttidsutveckling:

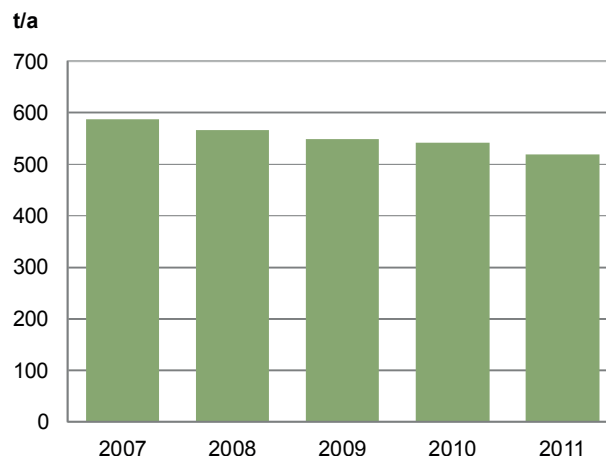
☺ Vägtrafikens alla utsläpp i luften har minskat i Nyland sedan 2007.

I förhållande till målen:

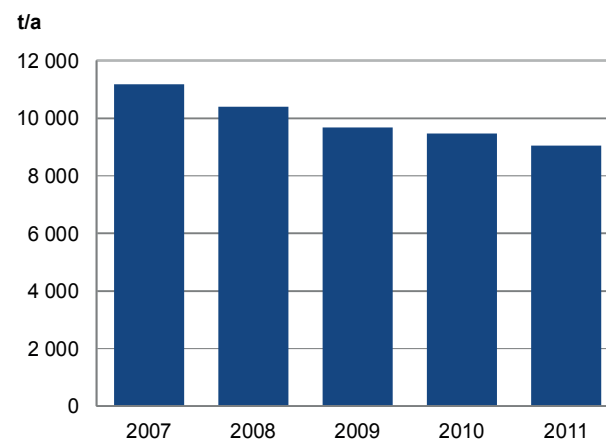
☺ Målen om att minska koldioxidutsläppen är ambitiösa på både nationell nivå och EU-nivå, och för att uppnå dem måste man minska trafikmängderna och satsa på teknologi.

Koldioxidutsläpp från vägtrafiken. Källa: LIPASTO - Liisa.

Partikelutsläpp från vägtrafiken. Källa: LIPASTO - Liisa.

Kväveoxidutsläpp från vägtrafiken. Källa: LIPASTO - Liisa.

Sura föreningar skadar naturen och människans hälsa

Man har lyckats sänka utsläppen av kväveoxider (NO_x)

Långtids- och korttidsutveckling:

😊 Utsläppen av kväveoxider (NO_x) har sjunkit med mer än en fjärdedel under de senaste tio åren. När det gäller svaveldioxid och ammoniak har utsläppen inte ändrats.

I förhållande till målen:

I miljötillstånden har man fastställt utsläppsgränser för punktutsläppskällorna. För att skydda hälsan har man för svaveldioxid (SO₂) och kvävedioxid (NO₂) i uteluften fastställt de högsta tillåtna gränsvärdena. Dessutom har man i EU fastställt landspecifika utsläppstak för varje ämne.

De viktigaste utsläppskällorna för kväveoxiderna är trafiken, energiproduktionen och oljeraffineringen. Utsläppen har minskat främst som en följd av att bilarnas avgasutsläpp har begränsats och i synnerhet för att man tagit i bruk trevägskatalysatorer i bensinbilarna. Kvävedioxidens andel av utsläppen har dock ökat åtminstone delvis på grund av att diesebilarna blivit vanligare.

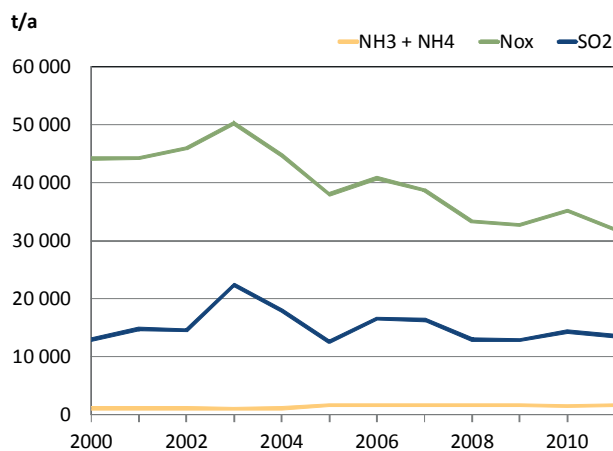
Svaveldioxidhalterna i Nyland är låga och överskrider inte gräns- eller riktvärdena. Oljeraffinering och energiproduktion genom förbränning av stenkol orsakar de största utsläppen av svaveldioxid.

Utsläppen av ammoniak har inte ändrats under de senaste åren. Ammoniak uppstår främst vid behandling av gödsel från husdjur i jordbruket. Andra källor är trafiken, energiproduktionen, industrin och avfallet.

Svavel- och kväveoxiderna samt ammoniak orsakar i naturen försurning av vattendragen och marken. Ammoniak har också en eutrofierande verkan. I höga halter har svavel- och kvävedioxid skadliga effekter på människornas hälsa och trivsel.

PETRI TUOHIMAA, MILJÖFÖRVALTNINGENS BILDBANK

Utsläppen av sura föreningar i Nyland sedan 2000. Källa: Herta.

Partikelutsläppen försämrar luftkvaliteten

Utsläpp orsakas av trafik, industri, energiproduktion och småskalig förbränning av trä

Luftkvaliteten i Nyland är för det mesta god eller tillfredsställande. De höga partikelhalterna är ställvis orsaken till den dåliga luftkvaliteten. Halterna inandningsbara partiklar (PM₁₀), överstiger inte inom Nyland gränsvärdena, men dygnsriktvärdet överskrids åtminstone i tätorternas livligt trafikerade områden om våarna på grund av gatudamm. I huvudstadsregionen är halten mikropartiklar (PM_{2,5}) under 8,5 µg/m³, vilket understiger taket för befolkningens partikelexponering som EU fastställt.

Väderfaktorer påverkar hur lång och kraftig vårens dammperiod är. Man borde fästa uppmärksamhet vid sänkningen av halterna inandningsbara partiklar i tätorterna. Kommunernas åtgärder har också minskat gatudammet. I synnerhet mikropartiklarna är en hälsorisk.

Vid småskalig förbränning av trä uppstår betydande utsläpp som är skadliga för hälsan: mikropartiklar, kolmonoxid och organiska föreningar. Luftföroreningarna från förbränning av trä kan orsaka olägenheter för hälsan i sådana väderförhållanden då röken blir svävande ovanför ett bostadsområde. Trä och andra förnyelsebara energikällor ska gynnas av klimatskäl och av samma skäl borde samhällsstrukturen göras tätare. Därför är det viktigt att fästa uppmärksamhet vid utsläppen från förbränning av trä och se till att luftkvaliteten i bostadsområdena inte försämras.

Luftkvaliteten påverkas förutom av partiklar också av kvävedioxid, svaveldioxid, marknära ozon samt flyktiga organiska föreningar.

TERO TAPONEN

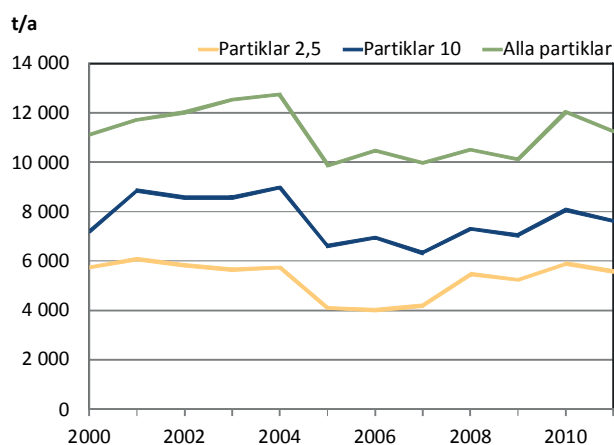

Långtids- och korttidsutveckling:

☹ Partikelutsläppen minskade i medlet av 2010-talet, men har efter det åter ökat till den nivå som rådde i början av årtiondet.

I förhållande till målen:

I miljötillstånden har man fastställt utsläppsgränser för punktutsläppskällorna. För luftens partikelhalter har fastställts högsta tillåtna gränsvärden och i EU har man tagit i bruk ett tak för befolkningens partikelexponering och ett mål för minskningen av exponeringen.

Utvecklingen av partikelutsläppen mellan 2000 och 2011. Källa: Hertta.

Grundvattnens goda tillstånd är hotad

Effekten av mänsklig verksamhet syns länge i grundvattnet

Långtidsutveckling:

☹ Grundvattnets kemiska status har försvagats.

Korttidsutveckling:

☹ Antalet grundvattenområden med dålig status har ökat med sex mellan åren 2009 och 2013.

I förhållande till målen:

☺ Målet enligt vattenvårdslagen är grundvattnens goda status fram till 2015. I alla grundvattenområden kommer man inte att nå god kemisk status.

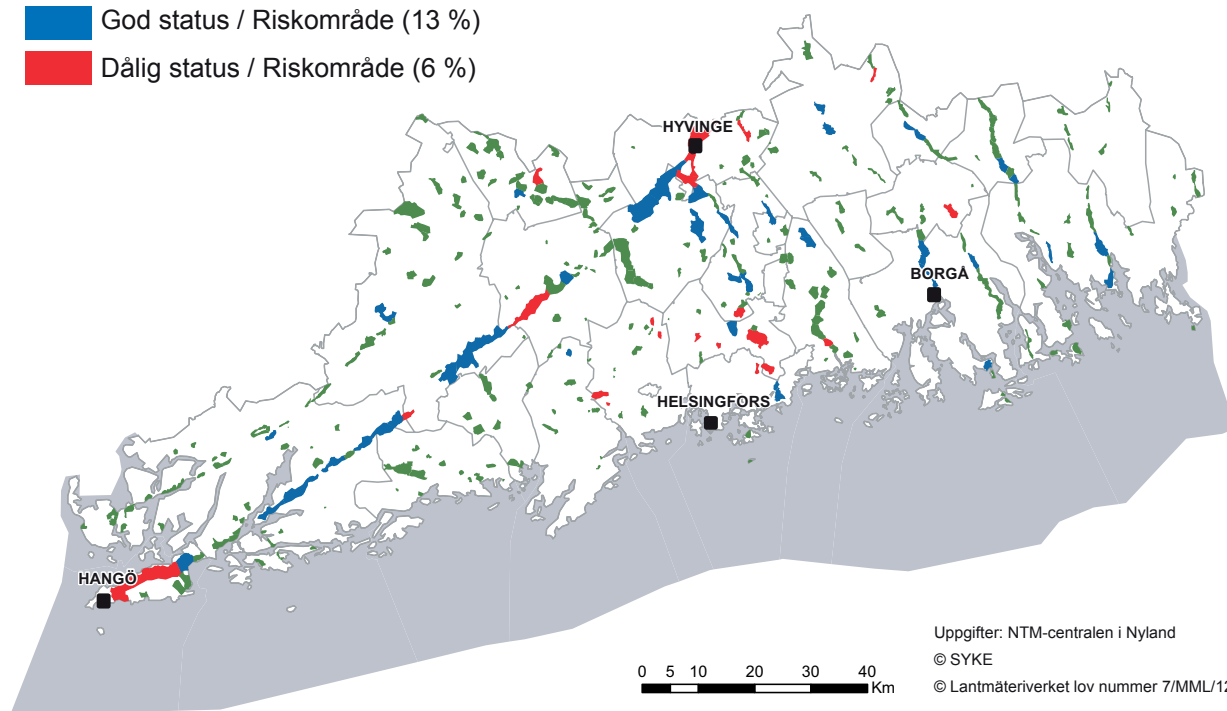
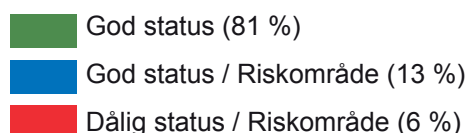
De viktigaste grundvattenresurserna i Nyland finns i den Första och Andra Salpausselkä samt i Östra Nylands längsgående åsar. Den kvantitativa statusen är god i alla 350 grundvattenområden i Nyland, dvs. det årliga uttaget av vatten överstiger inte grundvattenbildningen.

Av grundvattenområdena är cirka 20 procent riskområden. Av dessa har 22 dålig och 44 god kemisk status. Utan skyddsåtgärder kan riskområdena med god status förorenas. Av vattnet som Nylands vattentjänstverk distribuerar är cirka 20 procent grundvatten och de viktigaste vattentäkterna ligger i riskområdena. I huvudstadsregionen används vatten från Päijännetunneln.

Den vanligaste orsaken till grundvattnets dåliga status är klorider, bekämpningsmedel, lösningsmedel och olja som hamnat i grundvattnet. Risker orsakas i synnerhet av industrin, lagringen av kemikalier, vinterunderhållet av vägarna, gruståkt, förorenade markområden och avloppsnäten. Förorenat grundvatten renas långsamt och reningsåtgärderna är dyra. Målet är att grundvattnets goda status nås bland annat genom att utarbeta skyddsplaner. Sådana finns redan för cirka 65 procent av grundvattenområdena.

Källor:

NTM-centralen i Nyland
SYKE / Datasystemet Hertta

Näringsbelastningen syns i sjöar, vattendrag och längs kust

Det är ännu långt till ytvattens goda status

Ytvattens ekologiska status är sämre i Nyland än på andra håll i Finland. Områdets små grunda vattendrag och skyddade skärgård är känsliga för förändringar i miljön, och effekterna av mänsklig verksamhet syns i dem inom en kort tid. Belastningens effekter avspeglas speciellt i fiskstammarna, algmängderna och vattnets syrehalt.

Största delen av Nylands sjöar har god eller måttligt ekologisk status. Nylands största sjö Lojo sjö har fortfarande mestadels god status. I den ekologiska klassificeringen jämförs vattnens status med det naturliga tillståndet. Ju större avståndet till det naturliga tillståndet är, i desto svagare skick är vattnen.

Största delen av åarna och älvarna är i måttligt skick. Vanligtvis är det vattendragens källflöden som är i bästa skick. De nedre loppen av de stora åarna, till exempel Vanda å och Borgå å har klassificerats som måttliga. På grund av belastningen från avrinningsområdena observerar man ofta höga närings- och bakteriehalter i åarna och älvarna. Även dammkonstruktioner försvagar många vattendrags ekologiska status eftersom de förhindrar fiskarnas och de övriga vattenorganismernas fria rörlighet.

Kustens tillstånd är den sämsta i hela Finland: nästan 80 procent av kustvattnen är i otillfredsställande skick. På grund av de kontinuerliga syreproblemen har bland annat en del av Ingå och Ekenäs skärgård dålig status. Kustområden med hög eller god status finns inte alls.

Långtidsutveckling:

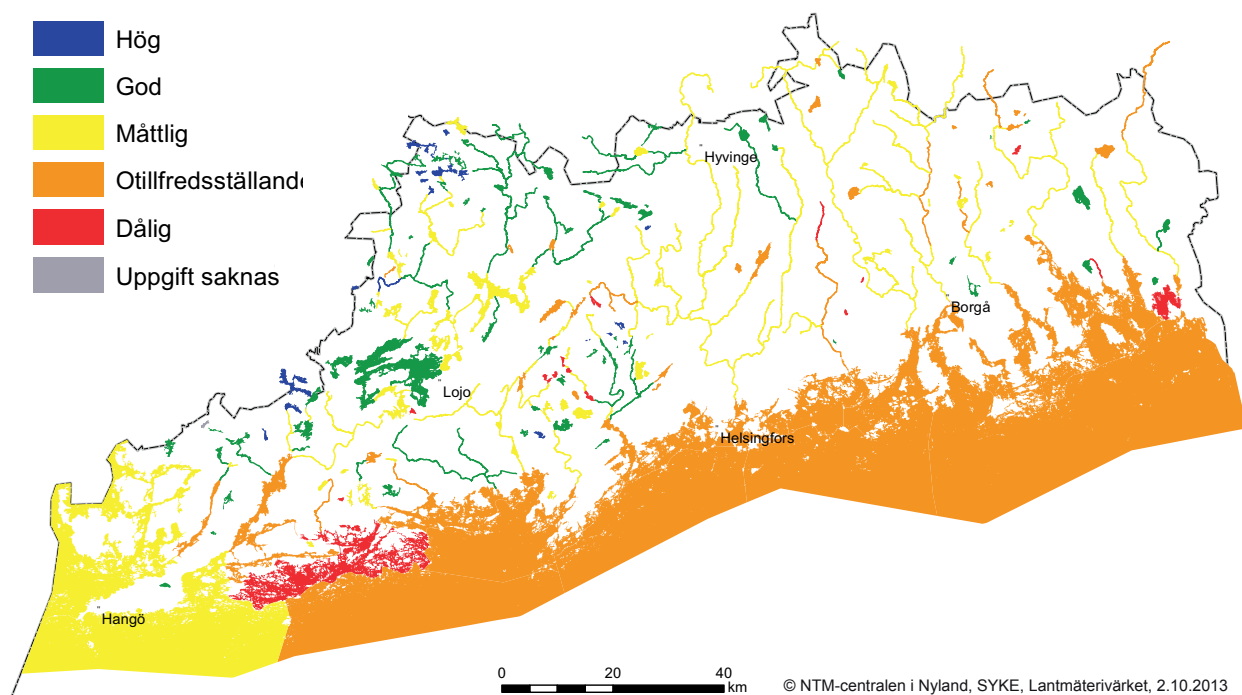
☹ Områdets stora befolkning och den långvariga verksamheten som har belastat och förändrat vattendragen syns i vattendraget.

Korttidsutveckling:

☹ Jämfört med den tidigare klassificeringen från 2008 har det inte skett stora förändringar i ytvattens tillstånd i Nyland.

I förhållande till målen:

☹ Målet med vattenvården är att alla ytvatten ska ha god status fram till 2015. För att uppnå målen krävs nya skydds- och iståndsättningsåtgärder samt tid.

Punktbelastningen av näringsämnen är under kontroll

Reningen av avloppsvatten kan effektiviseras med frivilliga metoder

Långtidsutveckling:

☺ Utsläppen av kväve och fosfor har minskat klart efter 90-talet.

Korttidsutveckling:

☹ Efter 2005 har belastningsnivåerna hållits jämna.

I förhållande till målen:

☹ Behandlingen av avloppsvatten har koncentrerats genom att bygga transportavlopp, men saneringsskulden för avloppen växer fortfarande. De cykliska justeringarna av miljötillstånden effektiviserar näringsreningen men frivilliga åtgärder kan ytterligare försnabba reningen.

Punktutsläppen av fosfor och kväve i vattendragen har stannat på ungefär samma nivå i Nyland under de senaste sju åren. Punktutsläppen härstammar från de kommunala avloppsreningsverken, industrianläggningarna och fiskodlingarna. Av dessa står de kommunala avloppsreningsverken för 85 procent av fosforutsläppen och för mer än 90 procent av kväveutsläppen. Punktbelastningen av näringsämnen har minskat efter 90-talet tack vare att behandlingen av avloppsvatten har blivit effektivare och de industriella processerna har förbättrats.

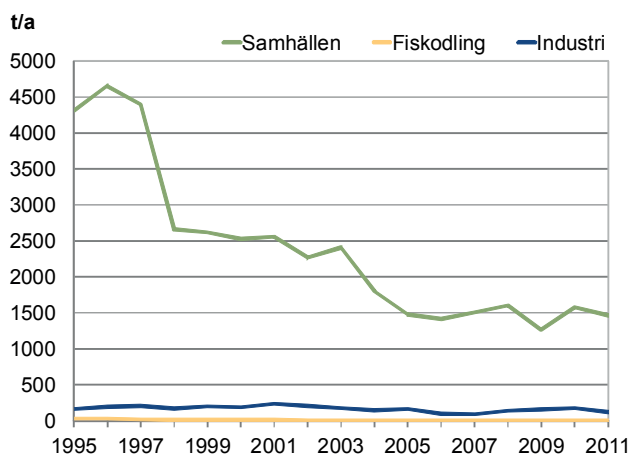
Den genomsnittliga halten fosfor i kommunalt avloppsvatten som leds ut i vattendragen har planat ut för totalfosfors del till under 0,3 mgP/l och för totalkvävet del till under 10 mgN/l. Koncentrationsvärdena motsvarar nivån för bästa tillgängliga teknik (BAT), men med det utarbetade rekommendationsavtalet kan anläggningarna göra reningen effektivare än miljötillståndet kräver.

Det uppstår årlig variation i koncentrationsvärdena då flödena och näringshalterna i vattnen som transporteras till reningsverket varierar. Vid kontrollen av avloppsvatten är det viktigt att ha beredskap för regn- och smältvatten. Under översvämningstopparna har man till exempel varit tvungen att leda obehandlat avloppsvatten förbi reningsverket till Vanda å. Detta påverkar lokalt vattendragets tillstånd.

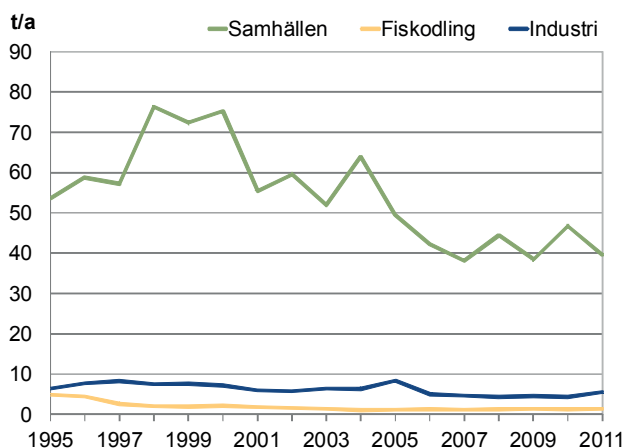
De kommunala avloppsreningsverkens sammanlagda belastning är starkt bunden till resultaten från de två största reningsverken i Nylandsområdet, HRM:s reningsverk i Helsingfors Viksbacka och det i Esbo Finnå. Dessa två reningsverk står för 85 procent av fosforutsläppen och för över 70 procent av kväveutsläppen.

TERO TAPONEN

Punktutsläppen av kväve i vattendragen. Källa: Vahti.

Punktutsläppen av fosfor i vattendragen. Källa: Vahti.

Gödsel från åkrarna eutrofierar vattendragen

Fosforbalansen är under kontroll, kvävebalansen inte

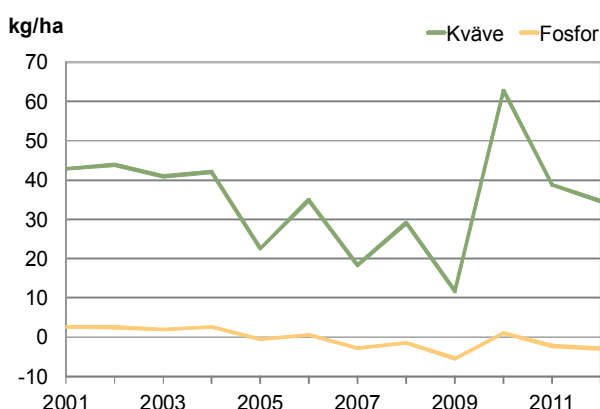
Jordbruket är en betydande källa för belastning särskilt i åkerdominerade avrinningsområden, till exempel i Nyland, där en femtedel av landskapets markyta används för jordbruk. Särskilt på hösten och våren urlakas näringsämnen och fasta partiklar från åkrarna ut i vattendragen med regn- och smältvattnet. I Nyland ökar vinterregnen belastningen.

Näringsbalansen beskriver skillnaden mellan näringsämnen som tillsatts på åkrarna och näringsämnen som avlägsnas med skörden. Den ger en uppskattning av storleken av den risk som näringsbelastningen orsakar vattendragen. Kvävebalansen i det växtodlingsdominerade Nyland var 35 kg/ha 2012. Det är mindre än medeltalet

för hela landet, som var 46 kg/ha. Också fosforbalansen var under det riksomfattande värdet.

Väderförhållandena påverkar skördens storlek och mängderna näringsämnen som avlägsnas från åkrarna samt näringsbalansen. Detta syns bland annat som kraftiga årliga variationer av kvävebalansen. Också prisförändringarna för gödsel och säd har betydelse.

Den genomsnittliga årliga fosforgödslingen har sjunkit från mer än 30 kg/ha i början av 1990-talet till nuvarande nivå som är klart under 10 kg/ha. Kvävegödslingen har sjunkit under samma tid från nivån 140 kg/ha till 100 kg/ha.

Utvecklingen av kväve- och fosforbalansen (kg/ha) i Nyland 2001–2012. Källa: Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi / Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland 2007-2013, årsberättelse 2012, Jord- och skogsbruksministeriet. (På finska)

Långtidsutveckling:

😊 Fosfor- och kvävegödslingen av åkrarna har minskat efter början av 90-talet, vilket syns till exempel i kvävebalansen som ännu 1990 var 94 kg/ha för hela landet.

Korttidsutveckling:

😞 I Nyland har fosforbalansen haft en svagt sjunkande trend hela 2000-talet. Kvävebalansen har däremot trots en nedgående trend kraftiga årliga variationer.

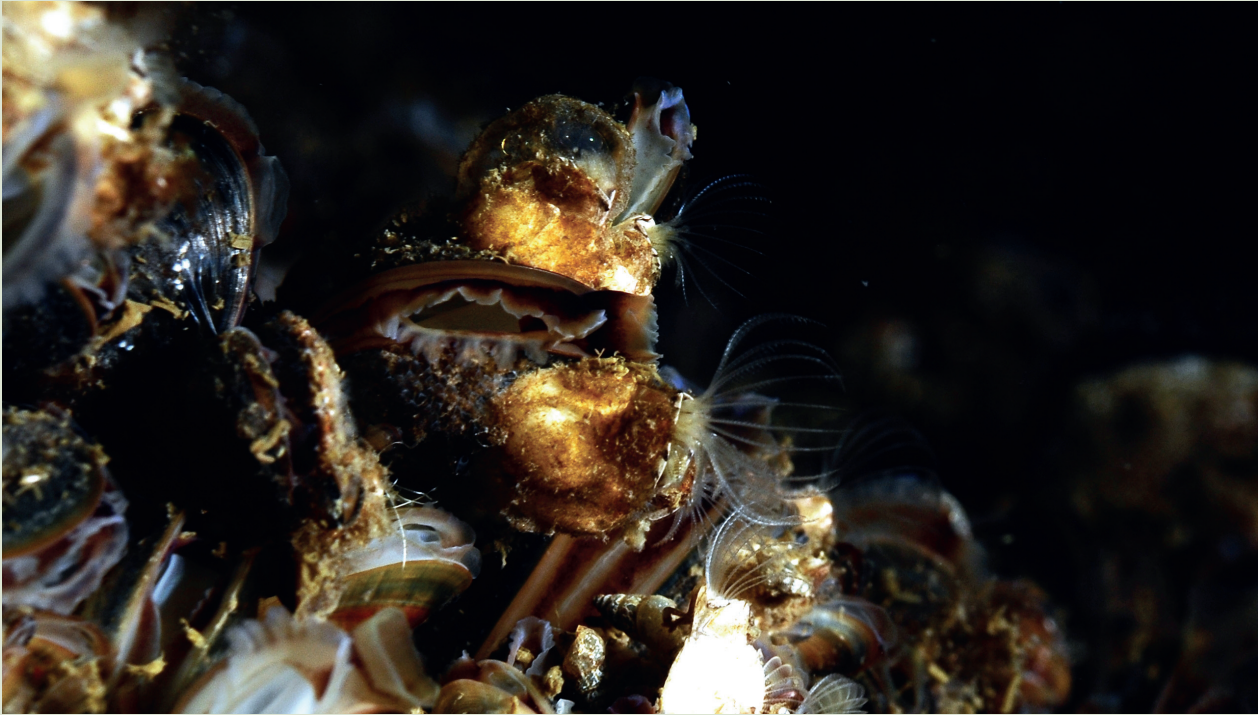
I förhållande till målen:

😞 Målet för kvävebalansen år 2012 var 35 kg/ha och för fosforbalansen 0,1 kg/ha. Målet har uppnåtts, men näringsbalansen ska minskas ytterligare år 2015.

KARI KOPPELMÄKI

Italienskt rajgräs som bottengröda i observationsförsök av Näringsurlakningen under kontroll (RaHa) –projekt. Bottengröda samlar upp lösligt kväve från marken och skyddar åkerns yta från höstens regn.

MATS WESTERBOM, FORSTSTYRELSEN

Den marina miljöns hemligheter klarnar

Vår kännedom om naturen ovan jord är bättre än den om undervattensmiljön. Vi vet dock att den marina miljön längs Nylands kust är rik och att artrikedomen upprätthålls av de mångsidiga livsmiljöerna.

MATS WESTERBOM, FORSTSTYRELSEN

Regionen karakteriseras av klippstränder och mjukbottnade skyddande havsvikar. Längs kusten finns det undervattensåsar och klipprev. Nyland har flera marina skyddsområden som ingår i Natura 2000-nätverket och söder om Borgå samt i Kyrkslätt finns två sälskyddsområden.

Blåmusslan är en av nyckelarterna på hårda bottenar. Många små ryggradslösa djur är beroende av den, och således myllrar blåmusselsamhällena av liv. Utanför Ekenäs och Porkala har man funnit ovanligt högt belägna blåmusselsamhällen, där individtätheten uppskattats till 150 000–200 000/m² som bäst. Längre österut minskar antalet blåmusslor i takt med salthalten och i Pellinge skärgård påträffas de endast under stenar. Salthalten påverkar också förekomsten av andra havslevande arter, till exempel ålgräs och sjustrålig smörbult.

Nylands kust utsätts för stort användningstryck och de största hoten mot den marina miljön är eutrofieringen, sjötrafiken samt byggandet vid stränderna. Det faktum att oljetransporterna ständigt blir allt flera bidrar till en ökad olycksrisk i Finska viken. Trots användningstrycket har man bland annat i Kallvik i östra Helsingfors funnit kran-salger i flera objekt, och en del av algerna är indikatorarter för rent vatten.

För att skydda den marina miljön har man inom programmet för inventering av den marina undervattensmiljön (VELMU) kartlagt regionens geologi, fysisk-kemiska egenskaper och biologiska mångfald bland annat genom dykning, filmning och ekolodning. Informationen om den marina miljöns tillstånd kan komma till nytta till exempel vid planeringen av bostadsområden och placeringen av trafikleder, vindkraftverk, fiskodlingar och sandtäkter samt i hamnverksamheten.

Skadliga främmande arter stör de ursprungliga arterna

Främmande arter är organismarter som har spritt sig till nya områden med människan. Ungefär en tiondel av de främmande arterna acklimatiserar sig och dessa kan konkurrera med och rentav lokalt utrota de ursprungliga arterna. Utöver de ekologiska problemen kan skadliga främmande arter orsaka hälsomässiga, estetiska och ekonomiska olägenheter. Till exempel stör vresrosen rekreationsanvändningen av stränderna och jättelokan samt nykomlingen malörtsambrosian kan ge upphov till allergi.

Nyland är på grund av sitt sydliga läge och sin livliga fartygstrafik en gynnsam spridningsväg i Finland för främmande arter. Det effektivaste sättet att bekämpa främmande arter är att förhindra spridningen av dem, eftersom det är mycket svårt att begränsa främmande arter, som t.ex. havstulpan, när de redan har hamnat i vattnet. Det allt varmare klimatet kan i framtiden göra det enklare för främmande arter att acklimatisera sig.

Å andra sidan har man i huvudstadsregionen positiva erfarenheter från regleringen av vildkaninstammen genom jakt. Sedan 90-talet har vildkaninerna spridit sig i Helsingfors i ett område som sträcker sig från Arabiastranden och bortom Ring III.

ANTTI BELOW, MILJÖFÖRVALTNINGENS BILDBANK

Kaninerna skadar växtligheten, och hålorna som de gräver kan orsaka jordskred. År 2008 uppgick kostnaderna för omplanteringar i Helsingfors till flera tusentals euro. Helsingfors stad har sedan 2002 reducerat stammen genom jakt. Antalet byten var som högst säsongen 2009–2010 då man fångade 2 000 individer, men på senare tid har antalet byten sjunkit till nästan en tredjedel på grund av den minskade stammen.

Jätteloka, vresros, kräftpest, spansk skogssnigel, mink samt 37 växtskadegörare är vanliga, mycket skadliga främmande arter i Nyland, vilka kräver omedelbara åtgärder.

Källor:

Nationell strategi för främmande arter (referat på svenska). Jord- och skogsbruksministeriet, 2012. Stara, Helsingfors stad

LEENA EEROLA

Många av de skadliga främmande arterna är prydnadsväxter. Vresrosen sprider sig till sandstränder, där den orsakar igenväxt och kväver de ursprungliga arterna.

Det frivilliga skyddet av skogarna tilltar

De hotade skogstyperna och -arterna behöver mera skyddsområden

Långtids- och korttidsutveckling:

☺ Inom handlingsplanen för mångfalden i södra Finlands skogar (METSO) har mellan 2005 och 2013 grundats 2603 hektar skyddsområden i Nyland.

I förhållande till målen:

☹ METSO-handlingsplanens mål är ytterligare 10 940 hektar skyddsområden fram till 2020. Detta kommer inte att uppnås om skyddstakten hålls på nuvarande nivå.

TERO TAPONEN

Genom METSO-handlingsplanen har man kunnat skydda 2603 hektar skogar i Nyland. Av skyddsområdena har staten förvärvat 1431 hektar, privata skyddsområden har grundats 1086 hektar och tidsbundna fridlysningar har gjorts 86 hektar. Tyngdpunkten i skyddsområdena ligger i moskogar med stort inslag av död träd och trädbevuxna myrar.

Med METSO-handlingsplanen har det varit möjligt att utvidga gamla skyddsområden och t.ex. områden där det förekommer flygekorre. Å andra sidan har nätverket av skyddsområden förblivit splittrat.

I Nyland har utbudet av privata skyddsområden till ELY-centralen och skogscentralen varit ojämn, men skyddsområden har verkställts i mån av tillgängliga anslag. I Nyland riktas förväntningar på skogarna både inom skogsbruket och som tomtmark.

Skogsskyddet i det artrika södra Finland är viktigt eftersom tyngdpunkten i Finlands skyddsområden ligger i norr. I Finland är 70 procent av skogsnaturtyperna hotade. Skogarna är också de viktigaste livsmiljöerna för de hotade arterna emedan 36 procent av Finlands hotade arter lever främst i skogarna.

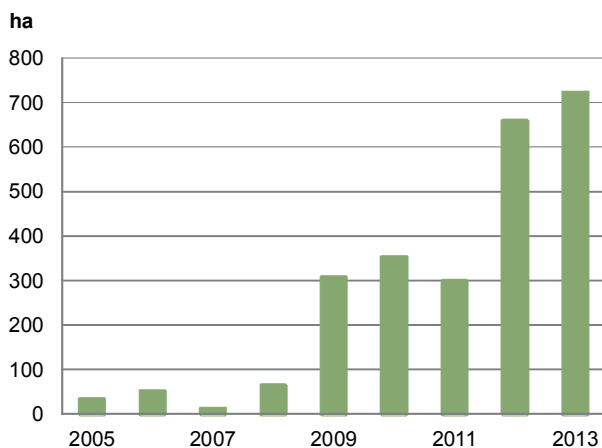
Källorna:

Handlingsplanen för den biologiska mångfalden i skogarna i södra Finland för åren 2008-2020, METSO-lägesöversikt 2012, Metlas arbetsrapporter 264. (På finska)

Pasi Fagerholm: Genomförandet av METSO-handlingsplanen inom ELY-centralen i Nyland. Lärdomsprov, Mikkelin ammattikorkeakoulu. Juni 2012. (På finska)

Rödlistade arter i Finland 2010. (På finska)

SY8/2008 Hotbedömning av Finlands naturtyper. (På finska)

Permanent skydd genomfört inom METSO-handlingsplanen per år. Källa: NTM-centralen i Nyland.

Brist på murkna träd och äldre skog

De allvarligaste hoten mot den biologiska mångfalden är att livsmiljöer försvinner och splittras. I Nyland är hoten särskilt uppenbara eftersom tätorterna växer och nya områden används till byggande. Arterna hotas också av förändringarna i hur skogarna och jordbruksmiljöerna används.

Närmare två tredjedelar av Nylands markyta består av skog och andelen jordbruksmark varierar kommunvis från ca 30 procent i Helsingfors till 75 procent i Hangö. Trots det är situationen kristartad för många av de tick- och insektsarter som trivs i skogar med många murkna träd, då de inte kan hitta tillräckligt många livsmiljöer av god kvalitet i södra Finland för att de ska kunna vara kvar i regionen på lång sikt.

Till följd av den förändrade användningen av skogarna har skogarna fått en jämnare kvalitet och antalet murkna träd har minskat. Åren 2004–2008 var mängden murkna träd 5,1 m³ i Nyland och 6,8 m³ i Östra Nyland. De krävande tickarterna behöver minst 20 m³ murkna träd/ha och i tall- eller grandungar i naturtillstånd kan det finnas upp till 50–120 m³ murkna träd/ha.

De nuvarande mängderna murkna träd är inte tillräckliga för att skydda skogsnaturen och därför krävs det en ändring i skogshanteringen.

Källa: Den tionde skogstaxeringen (VMI 10). Statistiktjänsten MetInfo, Metla.

ANTTI BELOW, MILJÖFÖRVALTNINGENS BILDBANK

Den starkt hotad vitryggig hackspet kräver mycket död lövträdsved för att trivas.

LEENA EEROLA

Ekologisk odling vinner gehör i takt med ökad efterfrågan

Den ekologiska produktionen i Nyland på genomsnittsnivå i Finland

Långtidsutveckling:

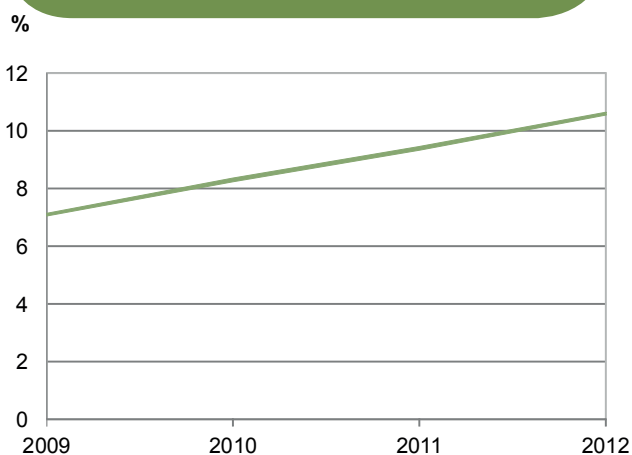
☺ Den ekologiska produktionen i Finland tog fart på 1990-talet. Antalet ekologiska gårdar växte snabbt och i slutet av årtiondet var de flera än 5 000. I dagsläget finns det ungefär 4 300 ekologiska gårdar, men de senaste åren har antalet återigen ökat.

Korttidsutveckling:

☺ De senaste fyra åren har den ekologiska odlingen vuxit stabilt i Nyland, men mellan 2012 och 2013 ökade arealen som omfattas av ekotillsyn endast med 0,73 procent.

I förhållande till målen:

☺ Målet inom programmet för utveckling av ekobranschen är en årlig ökning med ca 10 procent. Förra året var ökningen endast 0,73 procent, men året innan uppgick ökningen till 7,5 procent.

Den ekologiska odlingens andel av den totala åkerarealen.

Källa: EVIRA.

UI Nyland används 18 700 hektar, eller 10,2 procent av hela den odlade åkerarealen, till ekologisk produktion. År 2009 utgjorde den ekologiskt odlade åkerarealen 7,1 procent. Nylandsregionen har flest ekologiska gårdar i södra Finland i förhållande till det totala antalet gårdar. I jämförelse med övriga landskap ligger Nylands nuvarande ekologiska produktion på genomsnittsnivå. Genomsnittet för alla landskap är 10 procent.

Målet med regeringens program för utveckling av ekobranschen är att den ekologiska produktionen ska stå för 20 procent av den odlade åkerarealen år 2020. Enligt det nyligen färdigställda Nylandsprogrammet måste vi minska jordbrukets belastning på såväl marken, yt- och grundvattnen som luften genom att främja användningen av miljövänliga produktionsmetoder.

Den växande trenden med ekologisk produktion har flera orsaker. För det första har konsumenternas intresse för ekologisk produktion ökat. Därtill är ekologiska gårdar ofta lönsammare än vanliga gårdar, vilket beror på specialstödet för ekologisk produktion. Dessutom lämpar sig Nyland väl för åkerodling tack vare sina förhållanden.

Källor:

EVIRA 2013.

Förbundet för ekologisk odling; Förbundet för ekologisk odling 20 år. ("Luomuliitto 20-vuotta", på finska).

Mera ekologiskt! Regeringens program för utveckling av ekobranschen och målen för utvecklingen fram till år 2020. Statsrådets principbeslut 16.5.2013.

Nylandsprogrammet. Nylands förbund och NTM-centralen.

LEENA EEROLA

Miljöns tillstånd har stor betydelse för välfärden

Större negativ miljöpåverkan till följd av den ekonomiska tillväxten

Miljöns tillstånd har stor inverkan på hur välfärden utvecklas i Nyland. Mätt i GPI (Genuine Progress Index) har den ekonomiska tillväxtens negativa miljöpåverkan ökat de senaste årtiondena. Enligt denna indikator skulle välfärden öka om den ekonomiska tillväxten och användningen av naturresurser inte var sammankopplade.

GPI beskriver samhällets ekonomiska välfärd ur ett hållbarhetsperspektiv. Indikatorn tar hänsyn till ekonomiska, miljömässiga och sociala faktorer som påverkar medborgarnas välfärd, men som inte beaktas av prissystemet. I jämförelse med bruttonationalprodukten (BNP), som vanligen används för att mäta hur ett land klarar sig ekonomiskt, tar GPI hänsyn till faktorer som såväl ökar som minskar välfärden. Dessutom anger GPI möjligheten att upprätthålla motsvarande välfärdsnivå i framtiden.

I Nyland har utvecklingen av GPI i regel varit långsammare än utvecklingen av BNP. Nyttan av den ekonomiska tillväxten har alltså inte lett till en proportionell ökning av välfärden. Enligt indikatorn inverkas välfärdseffekten i synnerhet av koldioxidutsläppen och förbrukningen av icke förnybara naturresurser, eftersom dessa har långtgående konsekvenser. Totalt sett har kostnaderna för miljöfaktorerna flerfaldigats sedan 1960-talet. Andra viktiga faktorer som sänker GPI-värdet är omständigheter som leder till ökad ojämlikhet, t.ex. kostnaderna för arbetslöshet. Arbete hemma ökar däremot GPI-värdet avsevärt.

Mätt i GPI tycks välfärden koncentreras till huvudsadsregionen och Kuuma-kommunerna, som har ett exceptionellt högt GPI jämfört med övriga Nyland och Finland.

Källa:

Annika Kuusela: Uppföljning av den regionala välfärdsutvecklingen i Nyland med GPI 1960–2012. Utkast. Nylands förbund, 2014. (Uudenmaan alueellisen hyvinvoinnin kehityksen seuranta aidon kehityksen indikaattorilla, GPI:llä 1960–2012, på finska)

Långtidsutveckling:

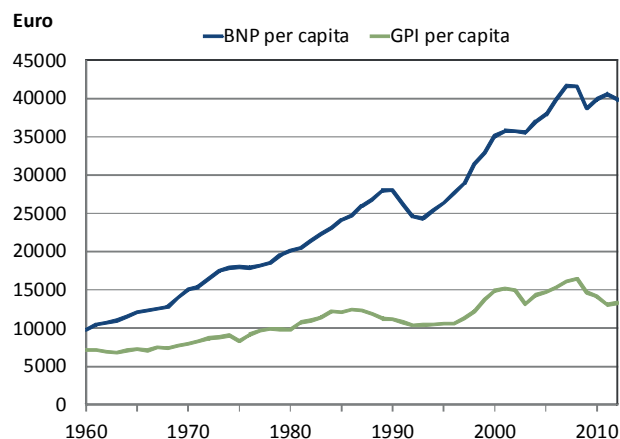
☺ Sedan 1960 har GPI mer än fördubblats.

Korttidsutveckling:

☹ Den senaste lågkonjunkturen avspeglas i välfärden. GPI har sjunkit sedan 2008.

I förhållande till målen:

Det finns inget mål för GPI, men samhällspolitiken strävar i allmänhet efter att öka välfärden.

Utveckling av GPI och BNP mellan 1960-2012.

TERO TAPONEN

MÅLET ÄR ETT RENT OCH VACKERT NYLAND

UTSIKTER | FEBRUARI | 2014
MILJÖNS TILLSTÄND I NYLAND 2013

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland

6.2.2014 | Miljökonsekvenser | Hanna Aho (Redigering)

Ombrytning: Hanna Aho | Pärmfoton: Leena Eerola | Bakre pärm: Harri Tarkka | Tryck: Kopijyvä Oy

www.ely-centralen.fi/publikationer